

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA HUQUQIY KOMPETENTLIKNI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Ganiyev Elyorbek Ulugbekovich
Farg'ona davlat universiteti tadqiqotchisi

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning roli doimiy ravishda o'zgarib bormoqda. Bugungi kunda, faqat pedagogik bilimlar emas, balki huquqiy bilimlar ham o'qituvchilardan talab qilinmoqda. O'qituvchilar nafaqat o'quvchilarga ilm-fan va madaniyatni o'rgatish, balki ularning huquqiy ongini rivojlantirishda ham muhim vazifani bajaradilar. Huquqiy kompetentlik — bu shaxsning huquqiy bilimlarni bilishi, ularni amaliyotda qo'llay olish qobiliyati va huquqiy masalalarni hal qilishda mustaqil fikrlashidir.

Bo'lajak o'qituvchilarni huquqiy jihatdan tayyorlash, nafaqat o'zlarini, balki kelajak avlodni ham huquqiy tizimda mustaqil va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalash imkonini beradi. O'zbekistonning ta'lim tizimida ham huquqiy kompetentlikka e'tibor berish muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon, o'quvchilarga o'z huquqlarini bilish va ularni himoya qilishda yordam berish, shuningdek, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, huquqiy kompetentlikning rivojlanishi o'qituvchilarning professional qobiliyatlarini oshirishga ham xizmat qiladi. O'qituvchilar, huquqiy bilimlarni o'zlashtirgan holda, o'z darslarida huquqiy muammolarni tahlil qilish, o'quvchilarga hayotiy misollar orqali huquqiy bilimlarni o'rgatish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shu tarzda, ta'lim jarayoni yanada samarali va mazmunli bo'ladi.

Shu bois, ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari, ularning amaliyoti va ta'lim jarayonidagi o'rni batafsil ko'rib chiqiladi. O'qituvchilarning huquqiy kompetentligini oshirish orqali nafaqat ta'lim sifatini yaxshilash, balki kelajakda ijtimoiy barqarorlik va adolatni ta'minlash imkoniyatini yaratamiz. Bu jarayon jamiyatda huquqiy ongni shakllantirishda, shuningdek, o'quvchilarning faol va mas'uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda ta'lim tizimining zamonaviy talablari bo'lajak o'qituvchilardan faqatgina pedagogik bilimlarga emas, balki huquqiy bilimlarga ham ega bo'lishini talab etadi. Huquqiy kompetentlik – bu shaxsning huquqiy bilimlarni bilishi, ularni amaliyotda qo'llay olishi va huquqiy masalalarni hal qilish qobiliyatidir. O'qituvchilar, o'z navbatida, o'quvchilarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

1. Talim Dasturlari

Bo'lajak o'qituvchilarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash uchun ta'lim dasturlariga huquqiy fanlarni qo'shish zarur. O'quv dasturlarida huquqiy bilimlarni qamrab oluvchi maxsus kurslar kiritilishi kerak. Bu kurslar, masalan, konstitutsiyaviy huquq, ma'muriy huquq, fuqarolik huquqi kabi asosiy huquqiy sohalarni o'z ichiga olishi lozim. Ushbu

bilimlar o'qituvchilarning o'z faoliyatlarida qonunlarga amal qilishlarini va o'quvchilarni huquqiy jihatdan tarbiyalashlarini ta'minlaydi.

2. Amaliy Mashg'ulotlar

Huquqiy kompetentlikni rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning ahamiyati katta. O'qituvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlash uchun simulyatsiyalar va rol o'ynash o'yinlari o'tkazilishi mumkin. Masalan, o'quvchilarni sud jarayoni, huquqiy maslahat yoki boshqa huquqiy faoliyatlarga oid vaziyatlarda ishtirok etishga undash mumkin. Bu orqali talabalar huquqiy muammolarni hal qilishda tajriba orttiradilar va nazariy bilimlarni amaliyotga tadbiq etadilar.

3. Interfaol Usullar

Interfaol o'qitish usullari, masalan, guruhli muhokamalar, loyihalar va brainstorming sessiyalari orqali talabalarni faollashtirish huquqiy kompetentlikni rivojlantirishda samarali bo'lishi mumkin. Ushbu usullar o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini oshiradi, o'zaro fikr almashish imkonini beradi va huquqiy tushunchalarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. O'qituvchilar o'z darslarida interfaol usullarni qo'llash orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishlari mumkin.

4. Kross-Distsiplinar Yondashuv

Huquqiy kompetentlikni rivojlantirishda kross-distsiplinar yondashuv muhimdir. Huquqiy bilimlarni tarix, etik, ijtimoiy fanlar va boshqa sohalar bilan birlashtirish o'quvchilarga huquqiy tushunchalarni kengroq kontekstdan ko'rish imkonini beradi. Masalan, huquqiy tizimning tarixi, ijtimoiy adolat va etik masalalar huquqiy bilimlarni o'zaro bog'laydi va talabalarning bilimlarini yanada kengaytiradi.

5. Yurt va Jamoatchilik Bilan Hamkorlik

O'qituvchilarni huquqiy kompetentlikka o'rgatishda yurt va jamoatchilik bilan hamkorlik juda muhimdir. Huquqiy tashkilotlar, advokatlar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlikda o'qituvchilar uchun seminarlar, treninglar va tadbirlar tashkil etish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarga huquqiy tizimning amaliy jihatlari haqida ma'lumot berish imkonini yaratadi va ularni huquqiy muammolarni hal qilishda o'z fikrlarini bildirib, amaliy tajriba orttirishga undaydi.

6. O'z-o'zini Baholash va Refleksiya

O'z-o'zini baholash va refleksiya jarayonlari o'qituvchilarga o'z huquqiy bilimlarini baholash va rivojlantirish imkonini beradi. Bu jarayon o'z-o'zini anglash va o'zgarishlar qilishga yordam beradi. O'qituvchilar o'zlarining o'qitish usullarini tahlil qilib, qaysi yo'nalishlarda rivojlanishlari kerakligini aniqlashlari mumkin.

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish jarayoni zamonaviy ta'lim tizimida muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar, o'z navbatida, nafaqat o'quvchilarni bilim bilan ta'minlabgina qolmasdan, balki ularni huquqiy jihatdan ongli va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashda ham katta rol o'ynaydi.

Ushbu maqolada keltirilgan pedagogik imkoniyatlar — ta'lim dasturlarida huquqiy fanlarning qo'shilishi, amaliy mashg'ulotlar, interfaol usullar, kross-distsiplinar yondashuv, jamoatchilik bilan hamkorlik va o'z-o'zini baholash — barchasi o'qituvchilarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash va ularning kompetentliklarini oshirishga qaratilgan.

Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchilar huquqiy kompetentlikni rivojlantirish orqali o'quvchilarga nafaqat huquqiy bilimlarni, balki ulardan qanday foydalanishni ham o'rgatadilar. Bu esa ta'lim jarayonida huquqiy jihatdan mas'uliyatli, huquqlarini biladigan va o'zlariga va boshqalarga nisbatan adolatli yondashadigan shaxslarni tarbiyalashga olib keladi.

Kelajak avlodni huquqiy jihatdan yetuk shaxslar sifatida tarbiyalash — bu nafaqat ta'lim muassasalarining, balki butun jamiyatning mas'uliyatidir. O'qituvchilarning huquqiy kompetentligini rivojlantirish esa bu jarayonda muhim qadamdir. Shunday qilib, zamonaviy ta'lim tizimida huquqiy kompetentlikni oshirish orqali biz kelajakda ijtimoiy adolatni ta'minlaydigan, huquqiy ongga ega avlodni yetishtirishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva, A. (2020). Huquqiy madaniyat va ta'lim jarayonida uning o'rnini. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Qodirov, M. (2019). O'qituvchilarda huquqiy madaniyatni rivojlantirish metodlari. O'zbekiston pedagogika jurnali, 2(4), 45-52.
3. Karimova, N. (2021). Ijtimoiy mas'uliyat va huquqiy madaniyat: o'qituvchilarning roli. O'zbekiston huquqiy axborot jurnali, 3(1), 32-39.
4. Murodova, O. (2022). Xalqaro tajribalar: ta'limda huquqiy madaniyatni rivojlantirish. Ta'lim va innovatsiyalar, 5(2), 78-85.